

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

**T/7671. számú
törvényjavaslat
a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről**

**Előadó:
Balog Zoltán
emberi erőforrások minisztere**

Budapest, 2012. június

2012. évi ... törvény

a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről

Annak érdekében, hogy a múltunk és jelenünk megismerésének pótolhatatlan forrásaként szolgáló kulturális javak szellemi birtokbavétele, illetve a nyilvánosság számára történő széleskörű és egyenlő hozzáférhetővé tétele minél hatékonyabban szolgálhassa a polgárok életminőségét javító és értékhordozó tevékenységek létrejöttét, a jogállamiság alkotmányos alapelvének érvényesülésére is tekintettel az Országgyűlés a következő törvényt alkotja.

1. A törvény hatálya

1. §

E törvény rendelkezéseit a Magyarország területén időszaki kiállítás céljából bemutatandó kulturális javakra vonatkozó – a kiállító és a rendelkezésre jogosult között létrejött – megállapodásban (a továbbiakban: kölcsönzési szerződés) meghatározott, külföldről érkező kulturális javak különleges védelmére és a védelemmel kapcsolatos eljárásrendre kell alkalmazni.

2. Értelmező rendelkezések

2. §

E törvény alkalmazásában

1. *időszaki kiállítás*: legfeljebb 12 hónapig nyitva tartó kiállítás;
2. *kiállítás*: a kulturális javak kulturális, oktatási, szórakoztatási, tudományos célú, közvetlenül érzékelhető módon történő nyilvános bemutatása, amelyet – a kiállító által meghatározott, vagy jogszabályban rögzített feltételek szerint – bárki megtekinthet;
3. *kiállító*: állami vagy önkormányzati muzeális intézmény, kiállítóhely, nyilvános könyvtár, továbbá közlevéltár vagy nyilvános magánlevéltár;
4. *kulturális javak*: a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) 7. § 4. pontjában meghatározott javak;
5. *nem magyar joghatóság alá tartozó tulajdonos vagy birtokos*: a nem magyar állampolgár; valamint az a magyar állampolgár, akinek lakóhelye külföldön van; továbbá a nem magyarországi székhelyű szervezet;
6. *rendelkezésre jogosult*: a kölcsönzött kulturális javak olyan – nem magyar joghatóság alá tartozó – tulajdonosa vagy birtokosa, aki (amely) az érintett kulturális javakkal az időszaki kiállítás céljára történő kölcsönzésre is kiterjedő jogokkal rendelkezik.

3. A különleges védelem

3. §

(1) A kölcsönzött kulturális javak különleges védelmének időtartama alatt tilos a kölcsönzött kulturális javakra bírósági, hatósági vagy más hivatalos eljárás során elrendelt olyan intézkedés vagy kényszerintézkedés végrehajtása, amely a kölcsönzött kulturális javakkal kapcsolatos rendelkezési vagy birtoklási jogot korlátozza vagy elvonja.

(2) A különleges védelem nem akadályozza az annak időtartama alatt a kiállító birtokából jogellenes módon kikerült kulturális javak visszaszerzése érdekében elrendelt intézkedések vagy kényszerintézkedések végrehajtását.

4. §

(1) A különleges védelem a 7. § szerinti tanúsítványban (a továbbiakban: tanúsítvány) foglalt, napokban megállapított időtartam alatt illeti meg a kölcsönzött kulturális javakat, melynek mértéke – a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel – nem haladhatja meg a kölcsönzési szerződésben meghatározott időtartamot, de legfeljebb 12 hónapot.

(2) A különleges védelem a kölcsönzött kulturális javaknak a különleges védelem fennállása alatt keletkezett sérülése vagy károsodása (a továbbiakban együtt: sérülés) esetén a helyreállításhoz vagy restauráláshoz (a továbbiakban együtt: restaurálás) szükséges idővel, de legfeljebb – a különleges védelem időtartamának eredeti lejáratától számított – 4 hónappal meghosszabbítható a 6. § (3) bekezdésében meghatározottak szerint.

5. §

Nem illeti meg a különleges védelem azokat a kulturális javakat, amelyek szerepelnek a Kötv. 71. § f) pontja szerinti nyilvántartásban, vagy velük szemben – jogtalan megszerzésük vagy átruházásuk, illetve jogellenes behozataluk vagy kivitelük miatt – jogszabály vagy nemzetközi szerződés alapján visszaszolgáltatási eljárás van folyamatban.

4. A tanúsítvánnyal kapcsolatos eljárás

6. §

(1) A tanúsítvány kiállítására vonatkozó kérelmet a kulturális örökségvédelmi hatóság (a továbbiakban: hatóság) által rendszeresített formanyomtatványon kell a kiállítónak benyújtania.

(2) A kérelemhez mellékelni kell:

- a) a kölcsönzési szerződést;
- b) a kiállítás tervezett helyét, idejét és szakmai leírását;
- c) a rendelkezésre jogosult 30 napnál nem régebbi nyilatkozatát arról, hogy
- ca) milyen jogcímen jogosult rendelkezni az érintett kulturális javakkal, és
- cb) a kulturális javak kivitelére vonatkozó előírások betartásával fog eljárni.

(3) A 4. § (2) bekezdése esetén a sérülés bekövetkezésétől számított 15 napon belül kérelmet kell előterjeszteni a különleges védelem meghosszabbítása iránt, amelyhez csatolni kell

- a) a rendelkezésre jogosult – a különleges védelem meghosszabbítását kezdeményező – nyilatkozatát,
- b) a sérülés, a restaurálás leírását és annak várható időtartamát is magában foglaló restaurátori szakvéleményt.

(4) Ha az érintett kulturális javakkal többen jogosultak rendelkezni, valamennyi rendelkezésre jogosult (2) bekezdés c) pontja, illetve a (3) bekezdés a) pontja szerinti nyilatkozatát csatolni kell a kérelemhez.

7. §

(1) A hatóság tanúsítványban állapítja meg a különleges védelem fennállását és időtartamát.

(2) A tanúsítványt az *1. melléklet* szerint kell kiállítani, ha pedig a hatóság a 6. § (3) bekezdése szerinti kérelemnek helyt ad, akkor a *2. melléklet* szerinti tanúsítványt állít ki.

8. §

A tanúsítvánnyal kapcsolatos eljárásra egyebekben a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény rendelkezéseit kell alkalmazni azzal, hogy a hatóság

a) az eljárás megindításáról honlapján és hirdetőtábláján történő közhírré tétel útján értesítést tesz közzé,

b) a tanúsítványt a különleges védelem időtartama alatt honlapján és hirdetőtábláján közzéteszi,

c) határozatával szemben fellebbezésnek nincs helye.

5. Záró rendelkezések

9. §

Ez a törvény a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba, rendelkezéseit a hatálybalépését követően kötött kölcsönzési szerződések alapján indult eljárásokban kell alkalmazni.

10. §

(1) A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 77. §-a a következő (4a) bekezdéssel egészül ki:

„(4a) Az elkobzást akkor is el kell rendelni, ha az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.”

(2) A Btk. 77/C. §-a a következő (2a) bekezdéssel egészül ki:

„(2a) A vagyonelkobzást akkor is el kell rendelni, ha az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.”

(3) A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 90. § (1) bekezdése a következő *n)* ponttal egészül ki:

(Mentesek a végrehajtás alól a következő ingóságok:)

„*n)* a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott tanúsítványban felsorolt kulturális javak a különleges védelem időtartama alatt.”

(4) A Vht. 96/B. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„96/B. § A 90. és 91. §-ban felsorolt vagyontárgyak – a 90. § *h)*, *l)*, *m)* és *n)* pontjában felsorolt vagyontárgyak kivételével – csak a természetes személy adósok elleni végrehajtás alól tekinthetők mentesnek.”

(5) A Vht. a következő 178/A. §-sal egészül ki:

„178/A. § Mentések a végrehajtás alól a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott tanúsítványban felsorolt kulturális javak a különleges védelem időtartama alatt.”

(6) A Vht. 179. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) Ha a végrehajtást kérő a meghatározott ingóságot nem tudta megjelölni, vagy ha az ingóság bármely okból nem lelhető fel, illetve a 178/A. § szerinti mentesség esetén a végrehajtó – szükség esetén a lakás vagy helyiség felnyitásával – az ingóság valószínű értéke erejéig a kötelezett egyéb vagyontárgyait lefoglalja.”

(7) A Vht. 194. §-a a következő (4) bekezdéssel egészül ki:

„(4) Az elrendelt zárlat ellenére sem lehet lefoglalni a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott tanúsítványban felsorolt kulturális javakat a különleges védelem időtartama alatt.”

(8) A Vht. 210/E. §-a a következő (4) bekezdéssel egészül ki:

„(4) Mentések a végrehajtás alól a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott tanúsítványban felsorolt kulturális javak a különleges védelem időtartama alatt.”

(9) A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 151. §-a a következő (2a) bekezdéssel egészül ki:

„(2a) A lefoglalást akkor is el kell rendelni, ha az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.”

(10) A Be. 159. §-a a következő (2a) bekezdéssel egészül ki:

„(2a) A zár alá vétel akkor is elrendelhető, ha az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.”

(11) A Be. 160. §-a a következő (2a) bekezdéssel egészül ki:

„(2a) Az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság biztosítási intézkedést akkor is alkalmazhat, ha az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.”

(12) Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban: Art.) 103. § (4) bekezdése a következő mondattal egészül ki:

„Nem foglalhatóak le a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott tanúsítványban felsorolt kulturális javak a különleges védelem időtartama alatt.”

(13) Az Art. 149. § (4) bekezdése a következő mondattal egészül ki:

„Nem foganatosítható a biztosítási intézkedést elrendelő végzés a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott tanúsítványban felsorolt kulturális javak tekintetében a különleges védelem időtartama alatt.”

(14) A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabstv.) 18. §-a a következő (6) bekezdéssel egészül ki:

„(6) Nincs helye az elkobzás foganatosításának a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvény szerinti védelem esetén a különleges védelem időtartama alatt.”

(15) A Szabstv. 75. §-a a következő (2a) bekezdéssel egészül ki:

„(2a) A lefoglalást akkor is el kell rendelni, ha az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.”

1. melléklet a 2012. évi ... törvényhez

.....
 (a hatóság megnevezése)
 Iktatószám:

Címer

TANÚSÍTVÁNY

A kölcsönözött kulturális javak különleges védelméről szóló 2012. évi ... törvény rendelkezései alapján

t a n ú s í t o m,

hogy a

(kiállító/k neve, címe, létezését igazoló okirat száma)

és

(rendelkezésre jogosult/ak neve, címe)

között

.....(dátum meghatározása) létrejött kölcsönzési szerződés alapján,

a.....(az időszaki kiállítás helyszínének és időtartamának meghatározása) megrendezendő
 időszaki kiállítással összefüggésben a felsorolt kulturális javak

k ü l ö n l e g e s v é d e l e m b e n

részesülnek:

..... (a kulturális javak felsorolása: alkotó és a mű megnevezése, keletkezési időpont, méret,
 esetleges azonosítási szám)évhó.....naptólév.....hó.....napig

(Dátum)

(aláírás)

2. melléklet a 2012. évi ... törvényhez

.....
 (a hatóság megnevezése)

Címer

Iktatószám:

TANÚSÍTVÁNY

A kölcsönözött kulturális javak különleges védelméről szóló 2012. évi ... törvény 4. § (2) bekezdése alapján

t a n ú s í t o m,

hogy a

(kiállító/k neve, címe, létezését igazoló okirat száma)

és

(rendelkezésre jogosult/ak neve, címe)

között

.....(dátum meghatározása) létrejött kölcsönzési szerződés alapján,

a.....(az időszaki kiállítás helyszínének és időtartamának meghatározása) megrendezendő
 időszaki kiállítással összefüggésben kiadottszámú tanúsítvány szerint védelem alatt
 álló, alább felsorolt kulturális javak

k ü l ö n l e g e s v é d e l m e m e g h o s s z a b b o d i k

..... (a kulturális javak felsorolása: alkotó és a mű megnevezése, keletkezési időpont, méret,
 esetleges azonosítási szám).....(év hó nap)-ig

(Dátum)

(aláírás)

INDOKOLÁS

ÁLTALÁNOS INDOKOLÁS

A híres alkotókat és nagyszerű alkotásokat bemutató időszak kiállítások ma már nemcsak a világ közgyűjteményeinek és a közgyűjteményi szakmának az életében játszanak meghatározó szerepet, hanem a nagyközönség számára is kiemelkedő a jelentőségük. Kapcsolatot teremtenek civilizációk, kultúrák, hagyományok és társadalmak között.

Az időszak kiállítások óriási sikere Magyarországon is jellemzővé vált, s e folyamat további bátorítása nem kétséges módon alapvető társadalmi érdek. A hatályos jogszabályi környezet ugyan nem akadályozza ezen időszakos rendezvények létrejöttét, sőt a kiállítási garancia jogintézményének bevezetésével igen jelentős lépést tett hazánk, de világszerte egyre fontosabbá válik a kölcsönbe adók részéről egy sajátos immunitási szabály létrehozása. Ez a szabály azt célozza, hogy a kulturális célból, tehát az időszak kiállításokra kölcsönzött kulturális javak – meghatározott feltételek mellett – védve legyenek a kölcsönbe vevő állam részéről történő esetleges rendelkezési vagy birtoklási jogot érintő kényszerítő intézkedések végrehajtásával szemben.

Az utóbbi időben kialakított több európai példa (Franciaország, Svájc, Németország, Egyesült Királyság) mutatja azt, hogy a korábban írt alapvető társadalmi és kulturális érdek összeegyeztethető a jogállamiságból fakadó alkotmányos követelményekkel. A Javaslat az európai példák és a magyar hatályos jogszabályi környezet figyelembe vételével határozza meg az időszak kiállításokra bemutatás céljából hazánk területére került kulturális javak védelmének alapvető anyagi és eljárási szabályait. E vonatkozásban hangsúlyozandó az is, hogy a védelem a Javaslatban megfogalmazottak szerint csak és kizárólag azt a legszükségesebb fogatosítási kört öleli fel, amely az egyes bírósági, hatósági és más hivatalos eljárásban rögzített célokat nem veszélyezteti a jogbiztonság rovására. A cél ugyanis nem a kulturális javak tulajdonosainak az Alaptörvény alapján nem igazolható megkülönböztetése, hanem a kulturális javak és értékek lehetőség szerint minél teljesebb mértékű hozzáférhetővé tétele.

RÉSZLETES INDOKOLÁS

Az 1. §-hoz

A Javaslat – a törvény hatályára vonatkozó rendelkezés eredményeként – a kiállító és a rendelkezésre jogosult között létrejött kölcsönzési szerződés alapján a külföldről a Magyarország területére időszaki kiállításon történő bemutatás céljából érkezett kulturális javakra vonatkozó különleges védelemre és az ezzel kapcsolatos eljárásrendre vonatkozó előírásokat szabályozza. Bár a hasonló jellegű külföldi rendelkezések alkalmazására többségében képzőművészeti alkotásokkal összefüggésben került sor, a hivatkozott nemzetközi példákhoz igazodva a különleges védelem nincs korlátozva kizárólagosan a képzőművészeti alkotásokra, az a kulturális javak teljes körére kiterjed (pl. régészeti leletek).

A 2. §-hoz

A Javaslat az értelmező rendelkezésekben definiál több, a törvény megfelelő alkalmazásához szükséges alapvető fogalmat. Az értelmező rendelkezésekben szereplő fogalmak egy része (pl. kiállítás, időszaki kiállítás) most kerül először meghatározásra a hatályos jogrendszerben, más részük (pl. kulturális javak) már használatos, a hatályos jogi szabályozásban ismert fogalmakra utal.

A 3-4. §-okhoz

A Javaslat 3-4. §-ai a különleges védelem jogi mibenlétét és legfontosabb anyagi jogi jellemzőit határozzák meg. E szerint a különleges védelem mentességet jelent minden bírósági, hatósági vagy más hivatalos (pl. végrehajtási) eljárás során, ahol olyan intézkedés foganatosítására (lefoglalás, zár alá vétel, zárlat, vagyonelkobzás, elkobzás) kerülhet sor, ami bármely módon a kulturális javakkal rendelkezésre jogosult rendelkezési vagy birtoklási jogát korlátozná vagy elvonná. Fontos kiemelni, hogy a különleges védelem nem jelenti akadályát sem polgári, sem büntetőügyekben, sem pedig bármilyen más hivatalos eljárásban az érdemi határozat meghozatalának vagy a végrehajtás elrendelésének, a különleges védelem kizárólag az intézkedések (kényszerintézkedések) foganatosítását akadályozza. Az intézkedések körét felsorolásszerűen a Javaslat nem határozza meg, mert generális jelleggel – akár egy jövőben megalkotandó szabályra, jogintézményre vagy intézkedésre is tekintettel – állapítja meg e speciális –az általános kulturális örökségvédelmi kategóriáktól eltérő – védelmet. Fontos azonban kiemelni, hogy a Javaslat nem a bírósági, hatósági vagy más hivatalos eljárásban elrendelt döntéseknek vagy határozatoknak jelenti az akadályát, hanem kizárólag a rendelkezési vagy birtoklási jogot érintő intézkedések foganatosításának. Kivételes szabályként rögzíti a tervezet, hogy a különleges védelem értelemszerűen nem akadályozza, nem jelenti korlátját a kiállító birtokából jogellenes módon kikerült kulturális javak visszaszerzésére irányuló eljárás keretében elrendelt kényszerintézkedések végrehajtásának.

A Javaslat szerint a különleges védelem azokra a kölcsönzött kulturális javakra terjed ki, amelyek a nem magyar joghatóság alá tartozó rendelkezésre jogosult döntése alapján – bemutatás céljából –

Magyarországon megrendezendő, a Javaslatban definiált kiállító által szervezett időszak kiállításra érkeztek.

A különleges védelem a Javaslat szerint az erre vonatkozó tanúsítvány kiállításával, az ott rögzített időtartamra jön létre, s ennek meghatározása alapvetően az érintett felek kölcsönszerződésben megnyilvánuló akaratán múlik. Nem cél ugyanakkor, hogy ez az időtartam túlságosan és akár kiszámíthatatlanul elhúzódjon, s ezért került rögzítésre a Javaslatban, hogy a különleges védelem maximális mértéke nem haladhatja meg – a védelem meghosszabbodását is beleértve – a 16 hónapot. A gyakorlati tapasztalatok szerint ugyanis ennyi idő bőségesen elegendő egy hosszabb időszaki kiállítás kapcsán – az esetleges sérülésből adódó károk helyreállítását is tekintetbe véve – a különleges védelem jogintézménye által elérni kívánt cél megvalósításához.

Kivételes rendelkezés a tervezetben a különleges védelem meghosszabbítása, amelyhez több speciális eljárási rendelkezés is kapcsolódik a tanúsítvány kiadására vonatkozó kérelemmel és a tanúsítvány tartalmával összefüggésben. A különleges védelem meghosszabbítása kizárólag abban az esetben merülhet fel, ha az időszaki kiállítással összefüggésben a már fennálló különleges védelem alatt éri sérülés az adott kulturális javakat.

Az 5. §-hoz

A Javaslat – egyfajta anyagi jogi rendelkezésként – meghatározza azokat a körülményeket, amelyek esetén kizárt a különleges védelem alkalmazhatósága. A különleges védelem kizártsága alapvetően a kölcsönzött kulturális javak kapcsán felmerült jogellenes magatartással összefüggésben merülhet fel. Ezzel összefüggésben lehet utalni a Tanács 93/7/EGK irányelvével harmonizált – a jogellenesen kivitt kulturális javak visszaszolgáltatásáról szóló – 2001. évi LXXX. törvény, a 2011. évi XXVIII. törvénnyel kihirdetett – a lopott vagy jogellenesen külföldre vitt kulturális javak nemzetközi visszaadásáról szóló – UNIDROIT Egyezmény, illetve az 1979. évi 2. számú törvényerejű rendelettel kihirdetett – a kulturális javak jogtalan behozatalának, kivitelének és tulajdona jogtalan átruházásának megakadályozását és megelőzését szolgáló eszközökről szóló Egyezmény rendelkezéseire.

A 6-8. §-okhoz

A Javaslat meghatározza a különleges védelemmel kapcsolatos eljárási szabályokat is. A különleges védelem a tanúsítvány kiállításával keletkezik, melyet a kulturális örökségvédelmi hatóság ad ki a kiállító erre vonatkozó kérelme alapján. A kérelemhez mellékelni kell olyan alapvető adatokat, dokumentumokat és nyilatkozatokat, amelyek a döntéshozó számára megfelelő módon igazolják a különleges védelem szempontjából különösen fontos szakmai (pl. a kiállítás koncepciójának leírása) és jogi (pl. rendelkezésre jogosult nyilatkozata) vonatkozásokat.

A Javaslat azt a kérdést is tisztázza, hogy a tanúsítványnak milyen tartalommal kell bírnia. Ez a különleges védelem gyakorlati alkalmazását könnyíti meg.

A tanúsítvány kiadására vonatkozó eljárásra értelemszerűen a Ket. rendelkezései az irányadóak, a Javaslat – különösen a nyilvánosság megfelelő tájékoztatása érdekében – a Ket-hez képest speciális előírásokat is előír az eljárás megindítása és a tanúsítvány közzététele kapcsán.

A 9-10. §-hoz

A Javaslat meghatározza hatálybalépésének időpontját és ezzel összefüggésben azt, hogy mely kérelmekre kell a Javaslat rendelkezéseit alkalmazni.

A Javaslat 10. §-a pedig a 3. §-sal összhangban módosítja azokat a jogszabályi rendelkezéseket (Vht., Be., Btk., Art., Szabstv. stb.), amelyek a védelem jogintézményének megteremtése miatt közvetlenül érintettek. Ettől függetlenül azonban a védelem intézménye generális jellegű, kiterjed bármilyen más, a rendelkezési vagy birtoklási jogot korlátozó vagy kizáró intézkedés végrehajtására is.